

COMPARTIMENTUL

SOCIOLOGIE

CZU: 336.5(478)

SECTORUL FINANCIAR-NEBANCAR AL REPUBLICII MOLDOVA: REALITĂȚI ȘI SOLUȚII DE REFORMARE

Daniela BUMBAC

Republica Moldova, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, facultatea de economie,
catedra Finanțe și Bănci,
lector universitar, doctorandă, magistru în economie

În acest articol este reflectată situația reală a sectorului financiar-nebancar al Republicii Moldova. Instituțiile financiare nebancare au fost create ca o oportunitate pentru finanțarea întreprinderilor micro și mici precum și creditarea de consum și ipotecară. În ultimii ani se atestă o creștere considerabilă a numărului acestor instituții calitatea serviciilor cărora nu este una pe măsura așteptărilor. Reglementarea și supravegherea acestui sector este una superficială. Dintre cele peste 160 de organizații de creditare nebancare doar câteva sunt specializate în finanțarea întreprinderilor mici iar restul sunt axate pe creditarea de consum și ipotecare. Condițiile finanțării sunt destul de dure, rata dobânzii reale depășește 50%-100%. Reformarea acestui sector prin modificarea cadrului normativ-legislativ și instituțional este necesară.

Cuvinte-cheie: microfinanțare, împrumut, organizații de creditare nebancare, companii de leasing, factoring, rata dobânzii effective.

THE FINANCIAL-NON-BANKING SECTOR OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA: REALITIES AND REFORM SOLUTIONS

This article reflects the real situation of the financial and non-banking sector of the Republic of Moldova. Non-bank financial institutions were created as an opportunity for financing micro and small businesses as well as consumer and mortgage lending. In recent years there has been a considerable increase in the number of these institutions whose quality of services is not one as expected. The regulation and supervision of this sector is superficial. Of the more than 160 non-bank lending organizations, only a few are specialized in financing small businesses and the rest are focused on consumer and mortgage lending. The financing conditions are quite harsh, the real interest rate exceeds 50-100%. The reform of this sector by modifying the normative-legislative and institutional framework is necessary

Keywords: microfinance, loan, non-bank lending organizations, leasing companies, factoring, effective interest rate

Conform unui studiu efectuat în 2017 de către Fondul de dezvoltare durabilă se poate afirma că creșterea economică în Moldova este una volatilă și lentă din cauza mediului macroeconomic instabil (în special în ceea ce privește ratele dobânzilor

și cursul de schimb valutar), caracterului deschis al economiei, diversificării limitate a exporturilor și mediului de afaceri nestimulator. Acestea au ca rezultat șocuri externe frecvente, cererea instabilă și costurile înalte ce reduc veniturile și câștigurile

entităților economice. Producția internă este limitată de competitivitatea redusă a produselor locale, capacitățile restrânse și în stagnare. Creșterea PIB se bazează, în principal, pe consumul privat alimentat de remitențe, care expune economia la o serie de vulnerabilități, printre care, scăderea remitențelor ce reduce consumul intern. Aceasta, la rândul său, rezultă în venituri și câștiguri mai mici pentru companii și în reducerea cererii pentru credite [4, p.6].

Acesul la resurse financiare este constrâns, în continuare, de abilitățile limitate de management financiar și planificare ale businessului. Acestea nu sunt susținute, în măsură suficientă, de servicii de suport și training disponibile pentru companiile în creștere, de integrare a firmelor în lanțurile valorice, de disponibilitate a produselor de creditare speciale adaptate lanțului valoric și practicilor acomodate de evaluare a riscului din partea creditorilor. Ratele reale ale dobânzilor, deși comparabile cu țările cu un nivel similar de dezvoltare, sunt înalte în comparație cu profiturile generate de către companii. Ratele înalte ale dobânzilor împiedică firmele să facă investiții și să-și extindă afacerile, diminuând în același timp cererea de credite [4, p.6].

Ca o facilitate de finanțare a întreprinderilor mici în Republica Moldova au fost create organizațiile de microfinanțare, care după 2018 au fost redenumite în organizații de creditare nebanca-re. Dezvoltarea sectorului de creditare nebanca-ră este un instrument care avantajează nu numai competitivitatea și inițiativa antreprenorială, dar și incluziunea socială prin crearea unui mediu care să permită dezvoltarea instituțiilor de creditare nebanca-re și care să acopere toate segmentele de clienți. Piața instituțiilor de creditare nebanca-re în Republica Moldova este destul de tânără, fiind la etapa începătoare de organizare, reglementare, gestionare și supraveghere. Apariția și dezvoltarea acestor insituții este motivată de necesitatea

microfinanțării, în deosebi a sectorului rural. Aplicarea produselor de creditare nebanca-re permit cetățenilor dezavantajați de insuficiență de gaj sau sunt începători în afaceri care practic nu au acces la creditele bancare, sa-și îndeplinească ideile privind inițierea sau dezvoltarea diverselor afaceri.

Sectorul nonbancar al Republicii Moldova este reprezentat de organizațiile de creditare nebanca-re și companiile de leasing. Sectorul microfinanțării din Republica Moldova este unul care de la an la an înregistrează tot mai multe evoluții pozitive, devenin rivalul de bază al sectorului bancar. Activitatea de microfinanțare este practică de organizații de creditare nebanca-ră din țară, care își desfășoară activitatea în baza legii cu privire la organizațiile de creditare nebanca-re. Trebuie recunoscut faptul că legislația cu privire la activitatea de microfinanțare nu este cel mai bine pusă la punct, fiind una foarte generală cu doar unele reglementări concrete.

Organizații de creditare nebanca-ră au drept scop sporirea accesului la surse financiare al populației, al antreprenorilor individuali și al întreprinderilor micro, mici și mijlocii.

Principiile de activitate ale organizațiilor de microfinanțare sînt [1]:

- a) asigurarea unei stabilități financiare în domeniul microfinanțării;
- b) asigurarea transparenței în activitatea de microfinanțare;
- c) respectarea principiului concurenței loiale

În conformitate cu prevederile legislației în vigoare serviciile acordate de către instituțiile de microfinanțare sînt [1]:

- a) acordarea și gestionarea împrumuturilor;
- b) acordarea de garanții la împrumuturi și la credite bancare;
- c) efectuarea investițiilor, a participațiunilor.

Organizația de creditare nebanca-ră poate practica orice activitate de microfinanțare dintre cele

menționate mai sus, precum și orice alte activități auxiliare neinterzise de legislație, necesare pentru desfășurarea activității de microfinanțare și care sunt prevăzute în actul de constituire.

În scopul prestării serviciilor de microfinanțare, organizația de microfinanțare este în drept să primească mijloace bănești sub formă de investiții, împrumuturi (credite), donații (granturi) și sponsorizări de la persoane fizice și / sau juridice din Republica Moldova și din străinătate.

Organizația de creditare nebanară este obligată să constituie provizioane destinate acoperirii eventualelor pierderi legate de nerestituirea împrumuturilor și a dobânzii aferente.

Organizația de creditare nebanară stabilește în

mod independent condițiile de prestare a serviciilor de microfinanțare.

Tendențele sectorului de microfinanțare în ultimii ani au fost caracterizate de îmbunătățirea calității principalilor indicatori de activitate determinând în acest fel un segment important al pieței financiare, și beneficii în dezvoltarea sectorului economic. Totodată, deși se constată o tendință pozitivă, observându-se o constantă îmbunătățire la acest capitol, acest sector deține cote reduse în PIB, dar și comparativ cu domeniul creditării bancare. Pentru dezvoltarea cu succes al acestui sector, sunt necesare eforturi suplimentare și coordonate pentru fortificarea sectorului de microfinanțare, or întărirea acestuia va asigura inevitabil oportunități adecvate de finanțare pentru economie.

Tabelul 1. Indicatorii privind activitatea Organizațiilor de Microfinanțare

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Nr organizațiilor ce au prezentat rapoarte financiare	48	60	68	77	91	132	167	181
Împrumuturi acordate (mln lei)	1440,821	1590,400	1897,046	2427,512	2874,385	3789,5	4599,61	6682,29
Credite bancare și împrumuturi primite (mln.lei)	785,358	835,014	1280,448	1857,639	2164,863	2814,7	3208,90	4574,217
Profitul net (mln.lei)	114,605	90,920	197,199	277,614	341,582	451,1	533,37	689,295

Sursa: Elaborat de autor în baza Rapoartelor anuale ale CNPF

Din datele prezentate de către CNPF, la finele anului 2017 numărul total de organizații de creditare nebanare înregistrare oficial au fost 181, dintre care doar 167 au prezentat rapoarte financiare. Dintre acestea, 15 nu au acordat împrumuturi, iar 37 au înregistrat pierderi. Din cele 167 de companii active mai mari de 100 mln. au înregistrat două 12 companii, dintre care 5 organizații de creditare nebanare au înregistrat active mai mari de 400 mln.lei [6]. La finele anului 2018 oficial la CNPF au fost înregistrate 199 de companii, dintre care au

prezentat rapoarte financiare 181. Printre acestea 23 de organizații de microfinanțare nu au acordat împrumuturi, iar 50 au înregistrat pierderi. Conform situației prezentate în Statistica CNPF, active mai mari de 100 mln.lei au înregistrat 18 companii, printre acestea 7 companii au înregistrat active mai mari de 400 mln. lei și 16 companii au acordat împrumuturi mai mari de 100 mln. lei [7]. Topul primelor 12 organizații de creditare nebanare din Republica Moldova pentru perioada 2017-2018 este prezentată în tabelul de mai jos.

Tabelul 2. Topul celor mai mari Organizații de creditare nebankare pentru perioada 2017-2018

Denumirea organizațiilor	<i>Anul 2017</i>		Denumirea organizațiilor	<i>Anul 2018</i>	
	Active	Împrumuturi acordate inclusiv leasing financiar		Active	Împrumuturi acordate inclusiv leasing financiar
ÎM OM Microinvest SRL	885 436 006	569 395 934	OCN Microinvest SRL	1 237 181 282	997 444 723
ÎCS "Easy Credit" SRL	621 454 018	596 547 789	OCN Easy Credit SRL	790 301 270	776 592 417
ÎCS EXPRESS LEASING SRL	485 426 118	469 213 104	OCN IUTE CREDIT SRL	551 537 778	550 117 017
ÎCS "TOTAL LEASING & FINANCE" SA	425 496 799	260 031 596	OCN ÎCS EXPRESS LEASING & MICROCREDIT SRL	492 403 912	471 127 808
ÎM Credit Rapid SRL	416 341 763	412 431 233	OCN BT LEASING MD SRL	449 244 510	427 436 304
ÎCS Prime Capital SRL	343 676 502	334 487 772	OCN CREDIT RAPID SRL	424 387 867	387 562 224
ÎCS OM IUTE CREDIT SRL	301 287 167	293 711 815	OCN CAPITAL LEASING SRL	415 180 423	203 634 749
OM BEST INVEST SRL	256 889 395	270 155 119	OCN ÎCS TOTAL LEASING & FINANCE SA	361 488 399	210 184 449
Corporația de Finanțare Rurală SA	232 851 689	177 801 671	OCN PRIME CAPITAL SRL	352 379 556	323 412 316
OM Top Leasing & Credit SRL	155 132 732	123 434 985	Corporația de Finanțare Rurală SA	234 242 753	179 627 738
KIRSAN-INVEST SRL	135 234 704	126 484 977	OCN SEBO CREDIT SRL	232 766 145	216 839 197
OM CREDIT CMB SRL	134 553 962	129 008 439	OCN MIKRO KAPITAL COMPANY SRL	230 309 798	215 684 697

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor prezentate de către CNPF

Problema accesului la finanțare în Republica Moldova este una destul de actuală, a cărei soluții au fost identificate parțial. Capacitatea companiilor de a finanța activitățile de afaceri din credite bancare este grav afectată de dificultățile în planificarea și respectarea calendarelor planificate pentru o astfel de finanțare. Potrivit reprezentanților sectorului privat, examinarea solicitărilor de credit de către cele mai multe dintre

bănci este imprevizibilă și extrem de lungă. Procesul durează în medie 3 luni, iar în unele cazuri chiar mai mult. Chiar și în cazul în care băncile au stabilit limite de timp (1-2 săptămâni) pentru procesul de aprobare în ansamblu, acest lucru nu include timpul pentru colectarea tuturor documentelor necesare și se referă, de fapt, la timpul din momentul în care decizia a fost luată și până la plată efectivă a banilor. Astfel, pentru

a nu depăși termenul stabilit intern pentru aprobarea cererii de împrumut, unele bănci solicita clienților să completeze cererea de împrumut numai după ce toate documentele au fost colectate și analiza de credit a fost făcută. Cele mai multe dintre bănci au un proces de aprobare de împrumut pe două niveluri. Filialele pot acorda credite în limitele aprobate de către oficiul central (de obicei, 300-500 mii MDL). Sumele care depășesc aceste limite trebuie să fie aprobate de către oficiul central. În cazul creditării din fondurile speciale ale donatorilor, administrate de către unitățile de implementare a proiectelor (UIP), acestea deseori trebuie să fie aprobate și de către UIP, ceea ce face ca întregul proces de examinare să fie extrem de greoi și de lungă durată. Acest lucru poate descuraja multe companii să aplice la finanțare. Analiza internațională arată că, atunci când IMM au posibilitatea de a alege diferite bănci din orașul lor, ele tind să împrumute de la bănci solide, care au proceduri de creditare mai puțin ierarhice.

Pachetul de documente care trebuie să însoțească cererea de împrumut care include o listă destul de lungă de documente care urmează să fie colectate de la diferite organisme (extras de la cadastru, confirmări de la Inspectoratul Fiscal de Stat, extras din Registrul de stat al întreprinderilor, autorizații pentru construcții, confirmarea dreptului de utilizare a terenului, certificatul de la departamentul de înmatriculare a mijloacelor de transport, consimțământul organului tutorial, etc.), în afară de evaluarea gajului, rapoartele financiare, confirmarea împuternicirii managerilor, documente de justificare a tranzacției, etc. Colectarea tuturor acestor și a altor documente întârzie în mare măsură aprobarea creditelor. Multe dintre organele statului care eliberează documentele respective nu au registre electronice, sau nu recunosc semnătura electronică, prin urmare, documentația pe suport de hârtie este prevalent [4, p.6]. În contrast, OCN au dezvoltat o abordare mai rapidă, solicitând de multe ori doar confirmarea dreptului de proprietate asupra gajului

(pentru creditarea persoanelor fizice, în mare parte). Pentru a evita întârzierile enorme, mulți oameni de afaceri iau credite de la OCN în calitatea de persoane fizice, chiar dacă acestea sunt cu 30-50% mai scumpe decât creditele bancare

Reglementările liberale și randamentele ridicate au atras noi operatori în sectorul OCNB, dintre care mulți cu capital străin. În afară de Microinvest și CFR, celelalte 3 OCNB din top-5 în creditarea IMM - Prime Capital, Total Leasing & Finance (TLF) și Express Leasing & Microfinance (ELM) - sunt deținute de investitori internaționali (Prime Capital și ELM - de grupul american de fonduri private de capital, administrat de New Century Holdings; TLF - de Emerging Europe Leasing and Finance BV și OCNB Bank din Olanda). Diferite OCNB urmăresc diverse strategii; cu toate acestea, majoritatea acestora țintesc segmentele împrumuturilor de consum și celor ipotecare (3/4 din totalul împrumuturilor) și doar puțini dintre cei mai mari operatori sunt activi în creditarea sectorului IMM [4, p.56].

Sectoarele bancar, de microfinanțare și leasing reprezintă principala sursă de finanțare pentru afaceri în Moldova. Cu toate acestea, condițiile sectorului bancar s-au înrăutățit considerabil în ultimii ani, iar accesul la finanțare pentru clienții băncilor a fost limitat. Sectoarele de microfinanțare și leasing, în pofida creșterii, au, deocamdată, un rol limitat în furnizarea de fonduri pentru întreprinderi și nu reprezintă, deocamdată, o alternativă viabilă creditelor bancare.

Astăzi organizațiile de creditare nebankare activează nu în favoarea ci în defavoarea clienților săi. Inițial aruncă momeli privind credite rapide și ieftine care ulterior îi fac pe clienți să intre în datorii, achitând dublu pentru creditul solicitat. Trebuie să menționăm, ca rata dobânzii stabilite de către aceste instituții este stabilită în avantajul lor și dezavantajul clienților, smercheria constă în includerea în contractul de credit a taxei aferente privind contractul de credit, comision de garanție, și drept rezultat dobânda anual efectivă

ajunge să depășească 100%. De exemplu OCN Iutecredit, la suma împrumutului de 15.000 lei pentru un termen de 12 luni, pe lângă dobînda de 12%, percepe și o taxa aferentă contractului de credit în sumă totală de 8.663 lei [9]. Astfel Suma finală a creditului constituie 25.325 lei, dintre care:

- Suma inițială – 15.000 lei;
- Taxa aferentă contractului 8.663 lei;
- Dobîndă și comision de acordare 1.662.

Un alt exemplu de acest fel îl constituie suma creditului de 35.000 lei acordată pe un termen de 24 luni tot de către această companie. Astfel în acest caz Suma finală va constitui – 69.871 lei [9], dintre care:

- Taxa aferentă contractului – 27580 lei
- Dobîndă și comisioane de acordare - 7291 lei.

Pe lângă aceste comisioane exagerate, pentru fiecare zi de întârziere această companie stabilește penalitate în marime de 0,6% din suma datorată, dacă persoana întârzie cu 10 zile penalitatea constituie 200 lei. În urma studierii citorva cazuri ale clienților acestei companii, care au solicitat credit pentru o mica afacere, butic de cafea, butic de flori ș.a pot sa menționez următoarele: la început compania este foarte receptivă și acordă împrumuturi tuturor, dar atunci cînd persoana întîmpina careva dificultăți, compania îi stabilește penalități ce depășesc cu mult suma ce trebuie restituită. Astfel clientul X a împrumutat la OCN Iutecredit suma de 26.000 lei pe un termen de 24 luni. După ce a achitat ratele pe parcursul a 14 luni, a 15 lună a întârziat cu plata lunară a creditului de 30 zile, compania reziliază contractul stabilind penalitate de reziliere a contractului de 30%, după care a impus clientul să achite în decurs de 10 zile suma de 23.817,65 lei, dacă nu a fost amentiat ca dosarul va fi examinat în Arbitraj Internațional. Clientul a încercat să negocieze, dar la un numitor comun cu compania de a achita suma în rate nu s-a ajuns, astfel că, după 10 zile juristii companiei i-au comunicat ca se va calcula penalitate de întârziere pe parcursul a 180 zile după care vor transmite dosarul în instanța de judecată. După 180 zile persoana a fost contactată de

compania de colectare a datoriilor Incaso SRL, care a solicitat să fie achitată datoria de 42.229,35 lei integral sau rate egale pe parcursul a 10 luni. Clientul a acceptat să achită această sumă în rate ca să nu apeleze la un eventual avocat serviciile cărora costa în jur de 5.000 lei, plus alte cheltuieli de judecată. Exemple de acest fel sînt foarte numeroase. În instanțele de judecată sînt sute de dosare de acest fel.

Alte exemple ce demonstrează diferențe destul de mari dintre serviciile financiare acordate de către bănci și organizațiile de creditare nebankare este următorul: la OCN Microinvest dobînda lunară efectivă este de 2,4-2,6% lunar [8], comparativ la BC Moldova-Agroindbank SA dobînda anual efectivă este de 13%. Un exemplu de acest fel arată următoarele, la suma împrumutului de 200000 lei de la OCN Microinvest pe un termen de 24 luni Suma finală va constitui de la 257.775 lei la 262.647 lei [8], comparativ, aceeași sumă solicitată la BC Moldova-Agroindbank SA suma finală pentru același împrumut 228.119 lei [10], iar BC Moldindconbank SA - 216.665 [11].

Dacă facem o comparație cu sectorul demicrofinanțare din Europa, atunci putem menționa că, acesta este unul destul de dezvoltat în ceea ce privește finanțarea sectorului mic și mijlociu, spre deosebire de Republicii Moldova unde aceste companii sînt orientate spre creditele de consum și ipotecare. În spațiul european un microcredit este considerat un credit mic acordat în sumă de pînă la 25.000 euro. Întreprinderile mici și mijlocii apelează mai degrabă la împrumuturile acordate de către companiile de leasing, factoring, de microfinanțare și mai rar solicită împrumuturi la băncile comerciale. Din datele prezentate în anumite studii se precizează din împrumuturile bancare acordate, doar 21,4% revin companiilor mici, 26% - companiilor medii și doar 12,2% sînt oferite microîntreprinderilor [5, p.95]. Rata medie a dobînzilor la microîmprumuturile acordate în spațiul european diferă de la țară la țară, în mediu aceasta atinge cifra de 10,7% în anul 2015 [5, p.98]. Cea mai mică rată a

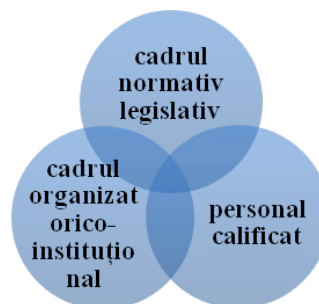
dobânzii, în spațiul UE a fost înregistrată în Polonia și Ungaria de 4%, Spania și Italia – 5%, Germania - 6% cele mai ridicate rate ale dobânzii au fost înregistrate în Grecia - 12%, Bulgaria – 16% și România - 17%. Un nivel mai ridicat al ratei dobânzii pe întreg spațiul european este înregistrat în țările din Balcani, printre care se pot enumera: Turcia – 17%, Albania - 23%, Kosovo - 24%, Muntenegru - 20% [5, p.99].

Din cauza lipsei instrumentelor necesare de supraveghere CNPF-ul nu poate lua măsuri în situațiile în care în contractele de credit încheiate cu consumatorii prevăd anumite clauze abuzive ce vin în detrimentul acestora. Durata maximă a microîmprumuturilor acordate persoanelor juridice este 45 de luni la o rată a dobânzii medie de 10,9%, iar a microîmprumuturilor acordate persoanelor fizice este de maximum 31 de luni la o rată medie a dobânzii de 17,6%. Mărirea medie a împrumutului pentru afaceri este de aproape trei ori mai mare decât cea a microîmprumuturilor personale (8.913 EUR față de 3.098 EUR) [5, p.100].

Dat fiind faptul că sectorul nebanca de finanțare a Republicii Moldova implică la ora actuală doi actori: Organizațiile de creditare nebanca și Companiile de colectare a datorilor, necesitatea reformării acestui sector prin implementarea și dezvoltarea factoringului este una evidentă. Organizațiile de creditare nebanca acordă împrumuturi pe termen scurt, iar companiile de colectare a datorilor încasează creanțele datorate cu întârziere, ele stabilindu-și comisionale lor, practicarea de către unele organizații de creditare nebanca a serviciilor de factoring, care ar presupune finanțare pe termen scurt și gestiunea datorilor este una logică și evidentă.

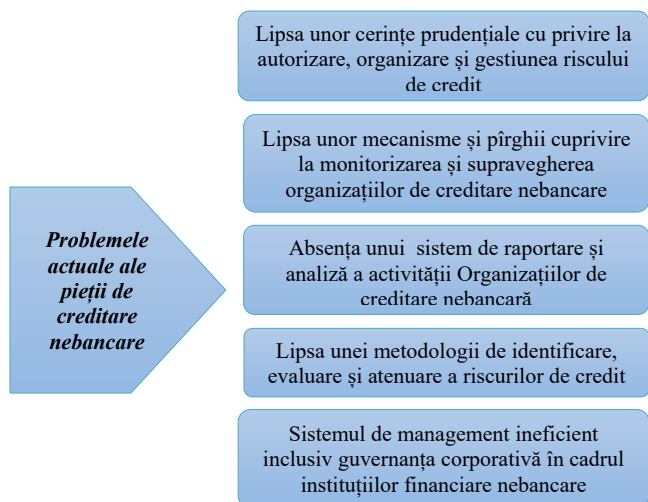
Pentru dezvoltarea cu succes a noilor modalități de finanțare în Republica Moldova, inclusiv a factoringului este necesar de a crea o infrastructură în baza căreia se va asigura funcționarea și dezvoltarea acestora. În acest context trebuie de asigurat cadrul legal normativ-legislativ și instituțional, și nu în ultimul rând asigurarea specialiștilor în domeniu.

Schema 1. Infrastructura dezvoltării pieței factoringului în Republica Moldova

La ora actuală se constată un monopol vizibil al instituțiilor bancare pe piața modalităților de finanțare a agenților economici din Republica Moldova. Un rol nesemnificativ revine societăților de leasing care în majoritatea cazurilor sunt companii fiice ale băncilor comerciale. O problemă pe care o constată autorul se referă la monitorizarea organizațiilor de creditare nebanca de către Comisia Națională a Pieței Financiare. Ținem să menționăm că în Staretegia de dezvoltare a pieței financiare nebanca pentru anii 2018-2022, CNPF evidențiază faptul că la moment nu dispune de instrumentariul necesar pentru monitorizarea și supravegherea atentă a evoluțiilor în acest domeniu [3, p.10]. În analizele efectuate se poate constata faptul că în situația în care activitatea organizațiilor de creditare nebanca este doar monitorizată, nu și supravegheată determină o problemă în identificarea gradului de risc aferent activității acestora. La acest capitol se poate menționa și evoluția rapidă a acestui segment în ultimii ani, fapt ce necesită o supraveghere a acestor instituții, care din păcate lipsește la moment. În această ordine de idei poate fi menționat și prezența unui sistem de raportare și analiză incipient care necesită perfecționare pentru a dezvolta capacitatea de identificare, evaluare și diminuare a riscurilor aferente activității de creditare de către instituțiile financiare nebanca.

Schema 2. Problemele dezvoltării sectorului de creditare nebancaară

În urma cercetărilor efectuate se poate constata cu certitudine ca la ora actuală nu exista un studiu anume cu privire la problemele accesului la finanțare a agenților economici în Republica Moldova, inclusiv sectorul mic și mijlociu. Ultimul studiu efectuat privind constrîngerile în accesul la finanțare și planul de acțiune, a fost realizat de către Fondul de Dezvoltare Durabilă Moldova în iulie 2017.

În urma analizelor efectuate pot fi evidențiate mai multe probleme ale accesului la finanțare în țara noastră, principalele fiind reprezentate de două aspecte evidente:

1. concentrarea bancară în domeniul creditării, menționăm aici ca peste 70% activele sectorului bancar sunt concentrate la cele trei bănci mari;

2. lipsa anumitor reglementări prudențiale pentru organizațiile de creditare nebancaară.

Tabelul 3. Cerințe prudențiale față de instituțiile financiare din Republica Moldova

<i>Indicatorul</i>	<i>Bănci</i>	<i>AEI</i>	<i>OCN, Companii de leasing</i>
Capital minim	≥ 200 mln lei	-	300 mii lei
Expuneri mari/Capital	≤5	-	-
Expunerea netă față de cei mai mari 10 debitori/Portofoliul de credite	≤ 30%	≤ 25%	-
Expuneri față de persoanele afiliate	≤ 20% Capitalul I	10% din împrumuturi	-
Imobilizări corporative/Capital	≤ 50%	≤ 100%	-
Rata lichidității pe termen lung	≤ 1	-	-
Rata lichidității curente	≥ 20%	≥ 10% din economii	-
Credite fără gaj către 1 debitor	≤ 500 mii lei pentru persoane juridice și ≤ 100 mii lei pentru persoane fizice	≤20% din RI	-

Sursa: Elaborată de autor în baza reglementărilor Republicii Moldova

Tabelul de mai sus reflectă destul de clar lipsa anumitor reglementări prudentiale referitoare la organizațiile de creditare nebankare, fapt ce denotă probleme destul de mari în domeniul dezvoltării finanțării acordate de către aceste instituții. Astfel elaborarea reglementărilor prudentiale la ora actuală este una imperativă.

În Moldova au fost elaborate măsuri concrete, pași de urmat pentru a facilita accesul la finanțarea agenților economici, care cu regret au rămas doar pe hârtie. Astfel, Guvernul Republicii Moldova a elaborat Strategia de dezvoltare a IMM pentru perioada 2012-2020. Una dintre activitățile prevăzute în Planul de acțiuni 2015-2017 pentru implementarea acesteia și facilitarea accesului la finanțare a IMM-ilor presupune elaborarea proiectului legii cu privire la fondurile cu capital de risc. Elaborarea acestui proiect derivă din angajamentele Acordului de Asociere și este inclusă în Planul Național de Acțiuni 2014-2016 pentru punerea în aplicare a Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și UE (HG nr.808 din 07.10.2014). Un proiect de lege în acest sens a fost elaborat de către Ministerul Economiei și Infrastructurii. Acesta transpune Regulamentul UE nr.345/2013 al Consiliului Europei și al Parlamentului UE din 17.04.2013 cu privire la fondurile europene cu capital de risc (FCR) [4, p.95]. Proiectul de lege prevede reglementarea condițiilor pentru înființarea și supravegherea FCR, cerințelor față de investiții și investitorii eligibili, întreprinderile de portofolii eligibile, structura portofoliului de investiții, administratorii fondurilor, regimul de administrare și organizare internă a FCR. Acesta are în vedere, de asemenea, stimulente fiscale pentru crearea FCR și facilitarea investițiilor în FCR. Cu toate acestea, cea mai mare constrângere pentru apariția FCR în Moldova pare să o reprezinte nu lipsa unei legi dedicate, ci condițiile aparent complexe și anevoioase pentru activitățile de afaceri și bancare, precum și posibilitățile limitate de intrare și de lichidare a investițiilor, care creează puține stimu-

lente pentru capitalul de risc potențial. Instrumentele hibride, inclusiv finanțarea de tip mezanin, lipsesc, la fel ca sistemele interne de investitori instituționali, pentru a stimula dezvoltarea acestei piețe. Lipsa unei piețe de capital cu adevărat funcțională împiedică, de asemenea, apariția capitalului de risc în Moldova.

La 21.07.2016, Parlamentul a adoptat Legea nr.179 cu privire la IMM (în vigoare din 16.12.2016). Noutățile majore ale acesteia prevăd crearea unui Consiliu Consultativ pentru IMM, responsabil să facă recomandări pentru îmbunătățirea mediului de afaceri al IMM. Un articol separat al acestei legi se referă la accesul la finanțare pentru IMM, care prevede cadrul general pentru facilitarea accesului la finanțare al IMM, inclusiv sprijinirea investițiilor din partea capitalurilor de risc (business angels) [2, art.14]. Cu toate acestea, ea nu prevede instrumente concrete pentru realizarea măsurilor de sprijin respective, care urmează abia să fie dezvoltate și aplicate. Noua lege legiferează activitatea Fondului de Garantare a Creditelor ca subdiviziune a ODIMM. Totodată, Legea permite Fondului de Garantare a Creditelor (FGC) și ODIMM să încheie acorduri doar cu instituțiile financiare (băncile), excluzând în așa fel organizațiile nebankare și AEI din schemele de garantare ale FGC.

Facilitarea accesului la finanțare este printre obiectivele principalelor documente de politici ale țării. Cu toate acestea, impactul acțiunilor prevăzute de multe ori este dificil de evaluat, fie pentru că nu există indicatori de impact cuantificabili stabiliți, fie pentru că acțiunile respective sunt definite la general și se referă, în principal, la modificarea cadrului de reglementare, fără acțiuni practice și impact comensurabil.

Constrîngerile accesului la finanțare

✓ Înclinația spre creditele de consum și ipotecare a sectorului Organizațiilor de creditare nebankare, determinată de riscul mai mare perceput în privința

creditării businessului și executarea mai ușoară a drepturilor de creditor în privința persoanelor fizice.

✓ Concentrația înaltă a creditelor pentru afaceri în câteva organizații de creditare nebankare mari. Sectorul OCNB este dominat de 12 OCNB mari. Mai mult decât atât, dintre OCNB orientate la creditarea corporativă, CFR (și, într-o măsură mai mică Microinvest) au fost concepute inițial pentru a finanța AEÎ. După criza economică din 2009, aceste 2 OCNB și-au redus expunerea la împrumuturile față de AEÎ; cu toate acestea CFR încă mai acordă aproape 2/3 din împrumuturile sale AEÎ. Microinvest a redus această expunere la doar 4-5% din portofoliul său.

✓ OCN sunt limitate în capacitatea lor de a oferi o gamă mai completă de servicii pentru clienții lor. OCN sunt mai limitate decât băncile în capacitatea lor de a oferi finanțare pe termen lung pentru afaceri. OCN nu au dreptul să colecteze depozite.

✓ Creditele OCNB sunt mai scumpe (cu 50-100%) decât cele ale băncilor. Acest lucru este determinat de costurile administrative și operaționale mai înalte, precum și de resursele mai scumpe pe care acestea le atrag de la instituțiile financiare internaționale și băncile comerciale autohtone. Cele mai multe resurse ale OCNB sunt în valută străină, ceea ce plasează costuri adiționale semnificative asupra clienților, din cauza volatilității înalte a cursului de schimb.

✓ Chiar dacă OCNB sunt mai rapide și mai flexibile în creditarea întreprinderilor micro decât băncile, acestea sunt limitate în capacitatea lor de a oferi o gamă mai completă de servicii clienților (plăți, acreditive, carduri, etc.) ceea ce împiedică extinderea acestora în sectorul corporativ..

✓ Reglementarea și supravegherea limitată a sectorului OCN determină practici de creditare neloiale față de clienți și afectează negativ protecția consumatorilor. Nu există nici un mecanism de soluționare a reclamațiilor pentru consumatorii corporativi de servicii financiare.

✓ Cadrul de reglementare pentru bănci și instituțiile nebankare nu creează condiții de concurență echitabile, iar costurile de reglementare sunt diferite. Acestea au diferite norme prudențiale, inclusiv de provizionare, în timp ce unele instituții de finanțare sunt absolvite cu complet de astfel de norme, ceea ce poate genera diferite costuri de creditare și conduce la speculă prin intermediul participărilor încrucișate sau furnizării de fonduri pentru acordarea creditelor.

✓ Consolidarea reglementării și supravegherii, inclusiv în domeniul protecției consumatorilor în sectoarele de leasing și organizațiile de creditare nebankare, este întârziată.

Un pas important în dezvoltarea sectorului de finanțare nebankară îl constituie elaborarea Legii nr.1/2018 cu privire la organizațiile de creditare nebankară care stabilește cadrul comun de reglementare și supraveghere pentru organizațiile ce desfășoară exclusiv activități de creditare nebankare. Acest act legislativ urmărește dezvoltarea sectorului de creditare nebankară și leasing financiar, prin prevenirea riscurilor din sistem, sporirea accesului la resurse financiare ale persoanelor fizice și juridice.

Dezvoltarea sectorului de creditare nebankare este un instrument care avantajează nu numai competitivitatea și inițiativa antreprenorială, dar și incluziunea socială prin crearea unui mediu care să permită dezvoltarea instituțiilor de creditare nebankare și care să acopere toate segmentele de clienți; sprijinirea viabilității microcreditelor cu ajutorul flexibilizării plafonului ratei dobânzilor pentru operațiunile de microcreditare; asigurarea accesului Organizațiilor de creditare nebankare la bazele de date ale debitorilor și facilitarea evaluării proprii a riscurilor luate de acestea, accesul la informațiile birourilor de credit unde sunt înregistrate neplățile debitorilor; adaptarea dispozițiilor naționale de reglementare și supraveghere la natura specifică a microfinanțării; garantarea faptului ca regulile pieței se aplică microcreditelor prin armonizarea legislativă; includerea

microcreditelor în standardele de contabilitate și de reglementare [1, p.15].

Instituțiile de creditare nebancaresupun anumite avantaje pe piața creditară, ceea ce contribuie la dezvoltarea pieței financiare în general a țării, printre acestea se enumeră:

✓ mare parte din sursele instituțiilor de creditare nebancaresunt surse împrumutate de la bănci, ceea ce aduce un profit acestora și astfel contribuie la dezvoltarea pieței creditare;

✓ dezvoltarea instituțiilor de creditare nebancares este destul de benefică, deoarece acestea contribuie la sprijinul financiar a zonelor rurale, stimulând activitățile agricole, comerțul, sectorul social, meșteșugăritul, transportul local și alte ramuri economice și sociale de la sate, contribuind, în mare parte, la dezvoltarea domeniului social și al micului business rural, precum și urban;

✓ oferind servicii financiare micilor antreprenori, începătorilor de afaceri, contribuie la avansarea acestora, și la crearea unei istorii creditare, cu ajutorul căreia întreprinderile mici și mijlocii vor putea beneficia în viitor și de credite bancare.

Însă ca dezavantaj a Organizațiilor de creditare nebancares îl reprezintă faptul că activitatea lor nu este una licențiată, precum și faptul că ele nu pot accepta depuneri de economii. Astfel, cei care creditează Organizațiile de creditare nebancares își asumă riscul pierderilor în cazul nerambursării valorii împrumuturilor. Dar acest risc nu este mare întrucât Organizațiile de microfinanțare, de obicei, nu acordă sume exagerate cu împrumut, îndeosebi pentru creditele de consum.

Piața instituțiilor de creditare nebancares în Republica Moldova este destul de tânără, fiind la etapa începătoare de organizare, reglementare, gestionare și supraveghere. Apariția și dezvoltarea acestor instituții este motivată de necesitatea microfinanțării, în deosebi a sectorului rural.

Pentru a asigura o dezvoltare a modalităților moderne de finanțare în Republica Moldova este nece-

sar în primul rând de a face ordine pe piața serviciilor financiare în ceea ce privește organizațiile financiare nebancares, respectiv organizațiile de creditare nebancares care la moment se află sub supravegherea Comisiei Naționale a Pieții Financiare. În analizele efectuate, însuși CNPF recunoaște ca nu dispune de pirghiile și instrumentele necesare pentru a monitoriza și supraveghea organizațiile de creditare nebancares. În conformitate cu prevederile legislației în vigoare CNPF este responsabilă de monitorizarea și supravegherea pieții de asigurări, piața de capital și sectorul de creditare nebancares. Consider ca este o povară destul de mare care trebuie diminuată. Analizând practica altor state, respectiv Franța, România, Federația Rusă, și alte state membre UE, instituțiile de creditare nebancares sunt sub supravegherea Băncii Centrale a statului. Cel mai aproape exemplu este cel al României, unde Banca Națională a României reglementează și supraveghează atât sectorul bancar cât și cel nebancares, reprezentat de organizații de creditare nebancares. Logica faptului o explica experiența necondiționată a Băncii Centrale în domeniul creditării. În acest context pot fi menționate reglementările prudențiale ale Băncii Centrale în domeniul identificării, monitorizării și diminuării riscului de credit. În acest context se propune de a trece organizațiile de creditare nebancares de la CNPF sub supravegherea și monitorizarea Băncii Naționale a Moldovei.

Pentru asigurarea unui sistem financiar viabil și eficient și întru asigurarea accesului la resurse financiare calitative de către agenții economici se recomandă următoarele:

1. Consolidarea supravegherii și reglementării pieței de creditare sub o singura instituție.

Pentru aceasta, reglementarea și supravegherea organizațiilor de creditare nebancares (inclusiv OCN, AEI și companiile de leasing), ar trebui să treacă la BNM, în paralel cu creșterea capacității BNM de a exercita funcțiile extinse de reglementare și supra-

veghere. În același timp, CNPF va fi responsabilă de reglementarea și supravegherea sectorului financiar non-creditare (piața de capital, sectorul de asigurări etc.).

2. Constituirea unui cadru instituțional și de reglementare pentru protecția consumatorilor (în domeniul serviciilor financiare), inclusiv reglementări și structuri specializate pentru examinarea plângerilor, contestațiilor și / sau litigiilor, care ar permite clienților să reclame practicile creditorilor, să soluționeze disputele, sau să furnizeze feedback cu privire la practicile utilizate. Reglementările în vigoare nu abordează pe deplin această problemă, lăsând o mare parte a beneficiarilor de credite (corporative) în afara domeniului de reglementare a Legii nr.202 din 20 iulie 2013 cu privire la contractele de credit pentru consumatori și a Legii nr.157 din 18.07.2014 referitoare la încheierea și executarea contractelor la distanță privind serviciile financiare de consum. La ora actuală în cadrul BNM nu există careva reglementări cu privire la protecția consumatorilor, inclusiv, clienți corporativi (inclusiv de microcredite). Unica instituție existentă pentru protecția consumatorilor (Agenția pentru Protecția Consumatorilor - APC) nu dispune de capacități, competențe și abilități de a supraveghea protecția consumatorilor în sectorul financiar, cu excepția supravegherii respectării legislației cu privire la contractele de credit pentru consumatori și a contractelor la distanță privind serviciile financiare de consum pentru consumatori (persoane fizice). În acest context, este necesar de a delega atribuțiile de protecție a consumatorilor de servicii financiare unor unități specializate în cadrul BNM și CNPF, dar și de împuternicirea acestora cu atribuții pentru domeniile neacoperite (de exemplu, sectorul de creditare corporativ). Aceste unități ar fi responsabile pentru protecția tuturor consumatorilor în sectorul financiar, educația financiară, determinarea și monitorizarea conformității instituțiilor financiare bancare și nebankare cu normele privind

dezvăluirea informațiilor, crearea și gestionarea unor mecanisme de feedback și de examinare a contestațiilor pentru piața serviciilor financiare. O autoritate similar abilitată cu protecția consumatorilor în domeniul financiar a fost creată în cadrul Băncii Naționale a Georgiei.

3. Perfecționarea cerințelor privind dezvăluirea informațiilor financiare și transparența (referitoare la proprietate și prețuri) pentru organizațiile de creditare nebankare și companiile de leasing și stabilirea cerințelor de raportare trimestrială a situațiilor financiare pentru OCNB și companiile de leasing. Aceasta se argumentează prin faptul că lipsa unor informații statistice depline și veridice referitoare la piața serviciilor financiare nebankare, inclusiv leasing, reprezintă o constrângere pentru procesele de analiză și dezvoltare strategică a serviciilor financiare ca alternativă la cele bancare

4. Elaborarea, aprobarea și punerea în aplicare a cadrului normativ-legislativ de reglementare referitor la factoring. Dezvoltarea factoringului ca modalitate de finanțare și gestionare a creșterii debitorului ar reduce activitatea companiilor de colectare a datoriilor, care astăzi își desfășoară activitatea în mod abuziv, stabilind comisioane exagerate în gestiunea și recuperarea datoriilor.

5. Elaborarea, aprobarea și punerea în aplicare a cadrului normativ-legislativ, de reglementare și instituțional referitor la finanțările participative (crowdfunding), o metodă alternativă de finanțare colectivă a unor proiecte, care contribuie la îmbunătățirea accesului la finanțare pentru start-upuri și IMM.

6. Elaborarea, aprobarea și punerea în aplicare a cadrului legislativ și de reglementare pentru fondurile cu capital de risc, corespunzătoare normelor UE (Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului nr.345/2013 din 17 aprilie 2013 privind fondurile europene cu capital de risc). Menționăm că o lege de acest fel a fost elaborată, dar a ramas doar

proiect pe hîrtie, nefiind adoptată de către Parlamentul Republicii Moldova.

7. Elaborarea unui studiu amplu din partea BNM-ului, CNPF-ului, a Ministerului Economiei și Infrastructurii și a unor instituții superioare de învățămînt în domeniul economic, cu privire la calitatea serviciilor financiare și problema accesului la finanțare pentru agenții economici din țara noastră. Acest studiu trebuie să pornească inițial de la identificarea constrîngerilor actuale și problemele accesului la finanțare și respective, să propună soluții concrete, lucrative pentru îmbunătățirea accesului la finanțare. Cu toate ca Legea întreprinderilor mici și mijlocii, la art.19 prevede ca Academia de Științe va elabora programe de cercetare periodice în domeniul întreprinderilor mici și mijlocii, consider că pentru eficiența și calitatea înaltă a programelor de cercetare în acest domeniu, inclusiv, accesul la finanțare ar fi bine să fie implicate și alte instituții precum BNM, CNPF-ul și alte instituții de învățămînt precum USM și ASEM-ul.

8. Elaborarea unei strategii naționale cu privire la promovarea și dezvoltarea noilor modalități de finanțare pentru agenții economici autohtoni; În baza studiului efectuat se va elabora strategia cu privire diversificarea accesului la finanțare pentru agenții economici în carul căreia vor fi promovate noi modalități de finanțare pentru acestia.

9. Atestarea specialiștilor domeniului modalităților moderne de finanțare inclusiv factoring, forfaitare, crowdfunding. Putem menționa aici expemplu Rusiei unde Asociația de Factoring organizează cursuri de pregătire și recalificare a specialiștilor acestui domeniu, si doar dupa susținerea cu succes a examenelor si obținerea certificatului de calificare persoanele respective pot activa;

10. Revizuirea și modificarea legislației în vigoare cu privire la organizațiile de creditare ne-bancare. Legea cu privire la organizațiile de creditare nebanară a fost elaborată, dar ea mai necesită

anumite completări în ceea ce privește serviciile financiare prestate de către organizațiile nebanare de creditare, capitalul minim, controlul și supravegherea, gestiunea riscului de credit, auditul obligatoriu. Conform legislației în vigoare sunt supuse auditului doar organizațiile de creditare nebanare care înregistrează o valoare mai mare de 50 mln. lei

Referințe:

1. LEGE Nr.1 din 16.03.2018 cu privire la organizațiile de creditare nebanară, Publicat: 30.03.2018 în Monitorul Oficial Nr.108-112 art Nr: 200

2. Legea Nr.179 din 21.07.2016 cu privire la întreprinderile mici și mijlocii Publicat: 16.09.2016 în Monitorul Oficial

3. Strategia de dezvoltare a pieții financiare nebanare pe anii 2018-2022 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia

4. Fondul de dezvoltare durabilă Moldova, Studiu privind constrîngerile la accesul la finanțare și planul de acțiuni, iulie 2017

5. European Investment found European Small Business Finance Outlook, Working Paper2019/57/ https://www.eif.org/news_centre/publications/EIF_Working_Paper_2019_57.pdf

6. Indicatorii de bază privind activitatea organizațiilor de creditare nebanară la situația din 31.12.2017, disponibil: <https://www.cnpf.md/ro/organizatii-de-creditare-nebancara-6456.html>

7. Indicatorii de bază privind activitatea organizațiilor de creditare nebanară la situația din 31.12.2018, disponibil: <https://www.cnpf.md/ro/organizatii-de-creditare-nebancara-6456.html>

8. <https://www.microinvest.md/credite-pentru-afaceri/>

9. <https://www.iutecredit.md>

10. <https://www.maib.md/ro/calculator-credite/>

11. <https://www.micb.md/imm-and-corporate/credit-pentru-finantarea-activitatii-curente/>

21.08.2019